

TEMEL İNSAN HAKLARI BİLGİSİ

II

HUK118U

KISA ÖZET

1.ÜNİTE: Birleşmiş Milletler Sisteminde İnsan Haklarının Korunması

İnsan Hakları klasik uluslararası siyasi ilişkilerin anlayışına göre tamamıyla devletlerin iç meselesi olarak görülen bir alan olmuştur. Bu anlayışa göre bir ülkede yaşamakta olan insan yığınlarının kaderini belirleme hakkı sadece o bölgenin idarecisi olarak uluslararası sistemde tanınmış olan kral veya imparatorudur. Bu eski anlayış 20. Yüzyılda önemli bir değişikliğe uğramıştır. İnsanların hayatları, sahip oldukları bazı haklar artık tamamen ulusal yetkiye ait, dış müdahalenin yasak olduğu konular olmaktan çıkmıştır. O kadar ki devletlerarası siyasi örgütler dahi insan haklarının geliştirilmesini kendileri için önemli konulardan görmüş, bu amaç uğrunda çalışmıştır. 20. Yüzyıl insan hakları düşüncesinin en çok gelişme kat ettiği zaman dilimi olmuştur. O kadar ki insan hakları terimi dahi 1940lı yıllarda ilk olarak kullanılmaya başlanmıştır; II. Dünya Savaşı sürerken yapılan bazı toplantılarda terimin kullanılması yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Özellikle II. Dünya Savaşı'nda yaşanan ağır insan hakları ihlalleri, bu savaş sonrasında kurulacak uluslararası ilişkiler sisteminde bu hakların önemli rol oynaması gerektiği görüşünü güçlendirmiştir.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ŞARTI

İnsan Hakları düşüncesi Birleşmiş Milletler (BM) Şartı hazırlanırken giderek daha fazla önem kazanmıştır. İlk başlarda insan haklarına daha kısıtlı atıflar söz konusuysen, zaman ilerledikçe şart içindeki önemi arttırılmıştır. Daha şartın giriş bölümünde, “insanın temel haklarına; insanın kişiliğinin değer ve onuruna; kadın ve erkeklerin ve de küçük büyük tüm milletlerin eşitliğine” olan inanç bir kez daha ifade edilmiştir. Birleşmiş Milletler Örgütü'nü kuran Şart içinde bazı insan hakları düzenlemelerin varlığı, bu düzenlemeler ne kadar kesinlikten uzak hazırlanmış olursa olsun, önemli ve olumlu bir adım olarak değerlendirilmelidir. Bu sayede insan hakları meselesi uluslararası bir mahiyet kazanmıştır. Şart'a taraf olan devletler artık bu şart içinde düzenleme bulmuş insan haklarının uluslararası bir mesele olduğunu da kabul etme durumundadır.

Yani bir çok durumda, ulus devletler, insan hakları ihlallerinin kendi ulusal yetkisine dahil olduğunu iddia edemez duruma gelmişler, bu da bu devletleri insan hakları konusunda daha dikkatli davranmaya iter bir hal almıştır. Buna ilaveten, üye devletlerin BM ile insan hakları konusunda işbirliği yapma yükümlülüğü, BM' e bu konularda önemli adımlar atabilme yetkisinin de hukuken verilmesinin temelini oluşturmuştur. Bu sayede, önemli sayıda insan hakları kuralları ortaya çıkmış, özellikle 55. ve 56. Maddelerde bahsi geçen “insan hakları ve temel özgürlükler” den ne anlaşılması gerektiği somut bir içeriğe kavuşturulabilmiştir.

İNSAN HAKLARI EVRENSEL BEYANNAMESİ

BM'yi kuran Şart'ta insan haklarına değinilmekte, bununla ilgili bazı kurum ve de birimlere görevler tevdi edilmektedir. Ancak Şart'ın içinde bu insan haklarının hangileri olduğuna dair direkt bir düzenleme söz konusu değildir (Bozkurt, s. 68). Bu durumun düzeltilmesi için Ekonomik ve Sosyal Konsey yukarıda bahsi geçen 68. Maddeye dayanarak İnsan Hakları Komisyonu'nu kurmuştur. İnsan Hakları Komisyonu çalışmalarına 27 Ocak 1947 tarihinde başlamıştır. Beyanname, bir uluslararası antlaşma hüviyetine sahip değildir. BM Genel Kurulu tarafından hukuki bağlayıcılığı olmayan bir karar şeklinde kabul edilmiştir. Amacı, BM Şartı'nda bahsedilen “insan hakları ve temel özgürlükler” den ne anlaşılması gerektiği konusunda ortak bir anlayış yaratmaktır. Böylelikle bütün halklar ve milletler için ortaya bir başarı ölçütü koyulmuş olacaktır. İnsan hakları konusunda Beyanname'ye bakarak, devletler nerede olduklarını daha kolay tayin edebileceklerdir. Bu Beyanname'yi benimseyen ve de kabul eden ülkeler için doğrudan bir hukuki yükümlülük yaratması söz konusu değildir. Bununla beraber, insan haklarından ne anlaşılması gerektiğini somut olarak ortaya koymuş, kabul eden ülkelerin bu haklara saygıyı sağlamaları gerektiğine işaret etmiş olduğundan büyük önemi haiz evrensel bir metindir. Beyanname daha sonraki uluslararası hukuk belgelerini de etkilemiştir. Uluslar arası platformlarda insan

hakları gelişiminin en önemli temeli bu beyanname ile atılmıştır. İşte bu sebeplerle, hukuken bağlayıcılığı olmasa ve herhangi bir uygulama mekanizması öngörmemiş olsa da Beyanname çok önemli bir gelişme olarak kabul edilmiştir. Beyanname'nin hazırlanmasında temeli oluşturan felsefe "insanlık onuru, özgürlük, eşitlik ve kardeşlik" temellerine dayanmaktadır. Bu değerlerin korunmasına yönelik olarak haklar tespit edilmiş ve de düzenlenmiştir. Beyanname'deki yirmi yedi temel insan hakkından her biri, bu dört temelden birine dayanmakta ve aslında bu temel değeri korumaktadır.

1966 TARİHLİ İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMELERİ

(İKİZ SÖZLEŞMELER)

1966 yılında iki insan hakları sözleşmesi Birleşmiş Milletler çatısı altında hazırlanmış ve kabul edilmiştir. Bu sözleşmelere "ikiz sözleşmeler" denilmektedir. Bu sözleşmelerin hazırlanmasına başlanması aslında 1948 yılına kadar dayanır. Evrensel Beyanname'de bahsi geçen hakların bağlayıcılığı olan bir formatta düzenlenmesi için sözleşmelerin hazırlanması amaçlanmış, bu ancak 1966 yılında başarılabilmektedir.

1966 Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi:

Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi (MSHS) BM Genel Kurulu'nca 16 Aralık 1966 tarihinde kabul edilmiş ve imzaya açılmıştır. Sözleşmenin yürürlüğe girmesi ise 35. Onay belgesinin depoziter olan BM Genel Sekreteri'ne ulaştırılmasıyla 23 Mart 1976 tarihinde gerçekleşmiştir. Yapısal olarak incelendiğinde MSHS, toplam 6 Bölüm ve 53 maddeden oluşan ve öncelikle İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sinde düzenleme bulan hükümlere genişleterek somut bir kapsam ve bağlayıcılık kazandıran bir hukuk metnidir. Beyanname MSHS'nin etkilendiği bir kaynaktır. Bununla beraber, Beyanname'nin yürürlüğe girdiği uluslararası sistem zaman içinde evrilmiştir. Dekolonizasyon süreci sonunda özgürlüğe kavuşan birçok devlet artık uluslararası siyasetin BM gibi platformlarını daha aktif ve de bilinçli bir şekilde kullanabilmektedir. Bu ise MSHS'nin tamamen Batı etkisinde hazırlanmasına engel olmuş, MSHS'yi hazırlayan süre katılım daha çok yönlü olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti MSHS'yi 15 Ağustos 200 tarihinde imzalamış, 4 Haziran 2003 tarihinde ise onaylamıştır.

1966 Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi:

Bu sözleşme ekonomik, sosyal ve kültürel hakları detaylı bir şekilde düzenlemeye tabi tutmaktadır. Beş bölümden oluşmakta olan 1966 tarihli Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi(ESKHS)'nin birinci bölümü yalnızca bir maddeden oluşmaktadır. Bu madde yukarıda da temas ettiğimiz, halkların kendi kaderini tayin etme hakkını düzenlemektedir. ESKHS madde 1'e göre; tüm halklar bu hakka sahiptir ve bu hakkı özgürce kullanarak kendi siyasi durumlarını tespit eder; diledikleri şekilde ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimleri gerçekleştirir. Tüm halklar, sahip oldukları doğal zenginlik ve kaynakları, işbirliği gereği yükümlendikleri borçları hariç, karşılıklı fayda ve uluslar arası hukuka uygun olarak diledikleri şekilde kullanmakta özgürdür. Bir halk, hiçbir şekilde kendi varlığı için gerekli olan imkanların dan mahrum bırakılamaz.

İkinci bölümde uygulama prensiplerinden bahsedilmektedir. Burada da ırk, cinsiyet, dil, din gibi ölçütlerle bağlı olarak ayırım yapılamayacağı hükmüne bağlanmakta; devletlerin cinsiyet ayrımı yapmadan herkese sözleşmede mevcut hakları tanıması yükümü hatırlatılmaktadır. Sözleşme'nin 4. Maddesine göre hakların doğasına uygun olacak sınırlandırmalara izin verilmektedir. Bu sınırlandırmalar ancak kanuni yollar ile gerçekleştirilmelidir ve sınırlandırmaların da yalnızca "genel refahı" arttırmaya yönelik olması şarttır. Genel refahı arttırmayacak mahiyetteki sınırlandırmalar, kanun çıkartarak gerçekleştirilmiş olsalar dahi, bu sözleşmeye aykırı olacaktır. Sözleşme'nin 5. Maddesi ile özgürlüklerin kullanılması yoluyla diğer özgürlüklerin sınırlandırılması yasaklanmaktadır. Sözleşmenin diğer kişileri ve özgürlükleri kısıtlayacak şekilde yorumlanması yasaktır.

Maddeye göre sözleşmedeki hiçbir düzenleme sözleşmede öngörülen sınırlamadan daha fazla sınırlandırılmaya da tabi tutulamaz.

HER TÜRLÜ İRK AYRIMCILIĞININ ORTADAN KALDIRILMASINA İLİŞKİN ULUSLARARASI SÖZLEŞME

İrk Ayrımcılığı meselesi, Birleşmiş Milletler'i uzunca bir süre meşgul etmiş, bu kurumun gündeminde sürekli kendine yer bulmuş önemli bir uluslararası sorun olagelmıştır. Özellikle, Güney Afrika Devleti'nde 1948-1990 yılları arasında uygulanan ayrımcı rejimin neden olduğu tartışmalar, bu ülkede meydana gelen köklü değişikliklere kadar devam etmiştir. Her Türlü İrk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi işte bu dönemim ürünlerinden bir tanesidir. Bu Sözleşme özellikle her türlü ırksal ayrımcılığa karşı düzenlemeler getiren, bu ayrımcılığı genel olarak önlemek isteyen mahiyettedir. Bununla birlikte, uluslararası platformdaki önemi ve ayrımcılığın devlet eliyle yapılması nedeniyle çok şiddetli boyutlara varması nedeniyle, Apartheid Rejimi ve uygulamalarına ayrıca değinmeyi uygun görmüştür.

APARTHEID SÖZLEŞMESİ

1973 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen ve imzaya açılan Apartheid Sözleşmesi 1976 yılında yürürlüğe girmiştir. Sözleşme'nin günümüz itibariyle tarafı olan 108 devlet bulunmaktadır. Başlığından da anlaşılacağı üzere bu Sözleşme'nin esas amacı apartheid rejimlerini bastırmak ve cezalandırmaktır. Sözleşme'ye göre (m.1) apartheid rejimleri insanlığa karşı suç olarak tanımlanmaktadır ve bu tip rejimlerin gerçekleştirdiği eylemler uluslararası hukukun genel prensiplerinin ihlali olarak değerlendirilmelidir. Bu sözleşme, kendisinden sonra düzenleme bulan uluslararası anlaşmalar tarafından da teyit edilmiştir. 1977 tarihli olan ve savaş hukuku kurallarını kodifiye eden "1949 Cenevre Sözleşmeleri"ne I. Ek Protokol" apartheid uygulamasını ağır bir hukuk ihlali olarak değerlendirmiştir. Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü de apartheid suçunu, düzenlemiş olduğu suç kategorilerinden biri içinde değerlendirmiş ve bunu "insanlığa karşı suç" olarak vasıflandırmıştır.

5

KADINLARA YÖNELİK HER TÜRLÜ AYRIMCILIĞIN KALDIRILMASINA DAİR SÖZLEŞME

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 18 Aralık 1979 tarihinde kabul edilen bu sözleşme 1981 yılında yürürlüğe girmiştir. Kadınlara karşı yapılan ayrımcılıkla savaşmak bu sözleşmenin amacıdır. Sözleşme'ye göre; "siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve diğer alanlardaki temel özgürlükler ve insan haklarının" kadınlar tarafından kullanılmasını engelleyen ve cinsiyete dayanan her türlü ayrımcılık, dışlama ve kısıtlama işte bu savaşılmak istenen, engellenmek istenen ayrımcılığın tanımını Oluşturmaktadır. Sözleşme'ye taraf olan devletlerin, kadınların "hayatın tüm sahalarında" eşit haklardan yararlanabilmelerini sağlamak için bir takım tedbir alması da gerekmektedir.

İŞKENCE VE DİĞER ZALİMANE, İNSANLIK DIŞI VEYA AŞAĞILAYICI MUAMELE VE CEZAYA KARŞI SÖZLEŞME

10 Aralık 1984 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilerek imzaya açılmıştır. 1987 senesinde yürürlüğe giren Sözleşme'ye Türkiye Cumhuriyeti 1988 yılında taraf olmuştur. Sözleşme'nin amacı "kamu görevlisi olan veya kamusal bir yetkiyi kullanan kişiler tarafından veya bu kişilerin teşviki, rızası veya göz yumması neticesinde işlenen" işkencenin cezalandırılmasını sağlamaktır. Bu düzenlemeye göre, işkence devlet görevlileri tarafından da yapılıyor olabileceği gibi bu kişilerin desteği veya göz yumması ile özel şahıslar veya şahıs grupları tarafından da yapılıyor olabilir. Sözleşme işkenceyi "diğer amaçların yanı sıra işkence gören kişi veya üçüncü şahıstan bilgi veya itiraf alabilmek amacıyla", "bir kişiye, fiziksel veya zihinsel, şiddetli acı veya ızdırap yaşatan kasti" eylemler olarak tanımlamaktadır. Görüldüğü üzere çekilen elem ve ızdırabın kaynağı fiziksel olabileceği gibi zihinsel de olabilir.

ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ

Çocuklar korunmaya en fazla ihtiyaç duyan bireylerdir. Bu sebeple çocukları korumaya yönelik milletlerarası adımlar 1924 senesi gibi erken bir tarihte başlamış, anılan bu yılda Milletler Cemiyeti bünyesinde Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi kabul edilmiştir. 1989 yılına geldiğimizde; bu sene BM Genel Kurulu tarafından bir sözleşmenin kabul edildiğini görürüz. Bu şimdi incelemeyi düşündüğüm Çocuk Hakları Sözleşmesi'dir. Sözleşme'nin en temel ilkesi 3. Maddenin 1. Fıkrasında düzenlenmiştir. Bu hükme göre; "ister kamu isterse özel sektörden sosyal refah müesseseleri, mahkemeler, idari ve yasama kurumları tarafında gerçekleştirilen ve çocukları ilgilendiren her eylemde, çocuğun en yüksek seviyede menfaatlerini sağlamak ana amaç olacaktır." Yani, eylem veya işlem özel veya kamu sektöründen gelsin; yahut hukuk mahkemeleri veya idari yapılardan kaynaklansın fark etmez. Önemli olan çocuğun menfaatleridir ve esas olarak çocuğun en fazla menfaattar olacağı şekilde hareket etmektir.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SİSTEMİNDE İNSAN HAKLARININ KORUNMASINA İLİŞKİN SÖZLEŞME DİŞİ USULLER

Bu bölümde buraya kadar belli bazı sözleşmeler hakkında bilgi verilmiş, sonra da bu sözleşmelerin her birinin yürütülmesi ve denetlenmesine ilişkin usuller ortaya konmuştur.

1235 Usulü:

Ekonomik ve Sosyal Konsey'in 1967 yılında almış olduğu 1235 sayılı karar bu usule ismini vermiştir. Bu karara göre, İnsan Hakları Komisyonu, "açık" insan hakları ihlalleri ile ilgilenme yetkisine sahiptir (Bozkurt, s. 88). Bu usulde Komisyon önüne gelen şikayeti değerlendirmekte, kendi yaptığı çalışmalar ve araştırmalar sonucunda ulaştığı tespitleri Ekonomik ve Sosyal Konsey'e iletmektedir.

6

1503 Usulü:

1503 usulü ile bir devlet ülkesi içinde "istikrarlı bir yapı içinde işlenen, ağır mahiyette ve güvenilir şekilde tasdik ve ispat edilebilir özellikte olan insan hakları ve temel hak ve özgürlük ihlallerinin" araştırması görevi ortaya çıkmıştır. Bu usul ile belli bazı münferit olayların çözülmesi ve haksız olan tarafın bu durumunun hukuken ortay konulması söz konusu değildir. Bu usul ile sistematik ve genel ihlallerin görüldüğü durumlar ele alınacaktır. Bu usulde başvuruları; bireyler, birey grupları ve hükümet dışı örgütler yapabilmektedir. Bu usule bağlı olarak yapılacak başvuruların belli bazı şartları haiz olmalıdır; başvuru imzasız olamaz, siyasi özellik taşıyamaz.

Birleşmiş Milletler: İnsan Hakları:

Birleşmiş Milletlerin en büyük başarılarından biri, bütün uluslarca kabul edebilecek ve tüm insanlarca arzu edilen ve uluslararası ölçekte korunan evrensel bir yasa niteliğinde kapsamlı bir insan hakları hukuku çatısı kurmasıdır. Birleşmiş Milletler uluslararası ölçekte kabul edilen geniş kapsamlı bir ekonomik, sosyal ve kültürel haklar ve siyasi ve medeni haklar dizisi tanımlamıştır. Söz konusu yasal çatının temelleri BM Genel Kurulunca sırasıyla 1945 ve 1948'de kabul edilmiş olan Birleşmiş Milletler Antlaşması ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesidir. O zamandan bu yana BM; kadınlar, çocuklar, engelliler, azınlıklar, göçmen işçiler ve benzeri savunmasız grupları da kapsamına alan onlara özgü standartları kapsayacak şekilde kademeli olarak insan hakları hukukunu genişletmiştir. İnsan hakları, Genel Kurul'un çığır açan kararları sayesinde genişletilerek evrenselliğin, bölünmezliğin ve kalkınma ve demokrasi kavramlarının ilişkisi sağlanmıştır.

Bu Özetin tamamını,Çıkmış Sorularını,Deneme Sorularını adresinize gönderiyoruz!...

Tıklayınız

<https://www.kolaysinavlar.com/temel-insan-haklari-bilgisi-ii-ady212u?search=huk118u>